

| KOHTAAMISIA | NUKKETEATTERIN | KEINOIN

**Kokemuksia vuorovaikutteisesta
nukketeatterista**

Roosa Halme Marja Susi

Roosa Halme (s. 1982) on nukketeatteritaiteilija ja säveltäjä. Hän on toiminut kymmenen vuoden ajan nukketeatteritaiteilijana, teatteri-muusikkona ja säveltäjänä niin laitosteattereissa kuin vapaalla kentällä sekä festivaalijohtajana. Halme on kehittänyt Palikkateatteri-konseptia vuodesta 2011 lähtien. Hän on työskennellyt nukketeatteritaiteen läänintaiteilijana Taiteen edistämiskeskuksen Porin toimipisteessä vuosina 2012-2015. Useissa hankkeissaan Halme on keskittynyt nukketeatterin terapeuttisiin mahdollisuuksiin.

Roosa Halme
roosa@ko-koo-mo.fi
040 - 5425 637

Marja Susi (s. 1969) on nukketeatteritaiteilija ja psykologi. Susi on työskennellyt nukketeatteritaiteilijana, taidekasvattajana ja yhteisötaiteilijana vuodesta 2000. Vuodesta 2009 hän on toiminut Turun ammatti-korkeakoulun Taideakatemiassa nukketeatterin lehtorina. Susi on ollut kouluttajana ja asiantuntijana useassa taidetta ja hyvinvointia yhdistävässä hankkeessa. Hän on perehtynyt erityisesti moniammatilliseen koulutukseen taide- ja sote-alojen välillä.

Marja Susi
marjasusi@me.com
041 - 4420 159

SISÄLLYS

JOHDANTO Kohtaamisia nukketeatterin keinoin	4
1. Nukke välittäjänä	5
2. Nukketeatterin terapeuttiset vaikutukset	7
3. Toteutuspaikat	8
4. Työskentelyn teemat	10
5. Työskentelymuodot	11
6. Kokemuksia ja havaintoja kohtaamisista	14
7. Nukketeatterin ammattilaisille	24
8. Henkilökunnalle tai asiasta kiinnostuneille	25
LOPUKSI	26
Lähteet	28

KOHTAAMISIA NUKKETEATTERIN KEINAIN

Tämän oppaan tarkoituksena on tarjota käytännön neuvoja sekä näkökulmia siihen, miten ja miksi nukketeatteria voi käyttää vuorovaikutuksen tukena esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen toimintaympäristöissä. Materiaali perustuu Suomen Kulttuurirahaston taidetta hoitolaitoksiin -apurahan turvin toteuttamaamme prosessiin Kohtaamisia nukketeatterin keinoin, joka toteutettiin Turun ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluyksikkö Oliviassa, Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n hoivakoti Kotikunnaksessa sekä Paimion kehitysvamma-alan tuki- ja kuntoutusyksikössä syksyllä 2017.

Halusimme lähteä kokeilemaan erilaisia nukketeatteritekniikoita vuorovaikutuksen tukena omien kokemustemme kannustamina. Teatterinukke - on se sitten lavalla tai teatterista irrotetussa ympäristössä - on samaan aikaan katsojalle sekä kuva että samastuttava henkilö, persoona, mielikuva. Nukke on symboli ja samalla toimiva olento. Meitä kiinnosti se, miten nämä ominaisuudet näyttäytyisivät kohtaamisissa ihmisten kanssa sellaisissa elämäntilanteissa, joissa omia tunteita tai ajatuksia on vaikea ilmaista sanallisesti. Tarkoituksena oli myös saada tuntumaa siihen, miten erilaiset tekniikat toimivat eri tilanteissa ja ympäristöissä. Luonnehdimme toimintaamme vuorovaikutteiseksi nukketeatteriksi.

Näihin kohtaamisiin tekijöitä on motivoinut oma suhde nukketeatteriin ja sen asemaan taidemuotona maailmassa. Meitä yhdistää teatterin tekijöinä myös kiinnostus ja innostus ihmiselämän ilmiöihin, tarinoihin sekä kohtaamisiin. Soveltavaan taidetyöskentelyyn kuuluu yhdessä ihmettely sekä halu tulkita, kuunnella ja oppia lisää yhdessä ihmisten kanssa. Taiteeksi ajattelemisen tuo esiin uusia ja yllättäviä näkökulmia intuition välityksellä. Jälkikäteen ajatellen toiminta oli strukturoitua improvisaatiota joko yksittäisen ihmisen tai ryhmän kanssa erilaisilla nukketekniikoilla. Tilanteessa eläminen, avoimen tilan ja ihmettelyn mahdollistaminen tuntui olevan olennaista kohtaamisissa.

NUKKE VÄLITTÄJÄNÄ

Käsinukke kutsuu asukkaan kohtaamiseen.

Nukketeatterille on ominaista voimakas symbolinen ja metaforinen merkitysten synnyttäminen. Teatterinuken ilmaisumuoto on samalla kertaa visuaalinen ja fyysinen. Katsoja muodostaa sen visuaalisesta olemuksesta, mittakaavasta, liikkeen laadusta, rytmistä, katseesta ja materiaalista oman tulkintansa. Nuken kohdatessamme kohtaamme ajatuksen ja mielikuvan jostakin, emme oikeaa henkilöä. Nuken ja ihmisen väliin jää siis jotakin ehkä sanallisesti vaikeammin tavoitettavaa tulkittavaa, jolloin katsoja vaitonvaraisesti rakentaa merkityksiä hahmolle. Nukke puhuu pelkästään jo olemalla katseen alla eikä tarvitse kovin paljon sanoja tullakseen ymmärretyksi. Katsoja voi muodostaa oman näyttämöllisen sopimuksen suhteessa hahmoon jo näkemällä sen muodon. Nämä sopimuksen syntymisen hetket näkyivät kohtaamisissa monilla eri tavoilla. Useimmiten nukkea hetken katsottuaan osallistujat tekivät päätöksen siitä, kuka tai mikä nukke on, ja alkoivat toimia sen mukaan.

Nukketeatteriin liittyy myös paljon elementtejä leikistä ja varhaisista merkitystenannon, tilanteiden ja henkilöiden kuvittelemisen taidoista. Omassa kulttuurissamme nämä liitetään erityisesti lapsuuteen.

”Nukke on samalla väline ja välittäjä meille siinä, minkälaisen yhteyden omaan kykyymme kuvitella asioita olemme kullakin hetkellä valmiita ottamaan.”

Siksi nukketeatteri saattaa yllättää usein aikuiset katsojat voimallisella ja puhuttelevalla, vaikeasti arkielämässä määriteltävällä ja yllätyksellisellä kielellään. Tämä saattaa herättää ristiriitaisia tunteita, isoja tunnereaktioita, myös vastustusta ja mielikuvia lapsellisuudesta. Oman työskentelymme puitteissa nukken kohtaaminen saattoi aiheuttaa osallistujissa välittömän ison tunteen, kuten surun, rakkauden tai ilon. Nukken katsominen ja koskeminen saivat useat osallistajat itkemään, ha-

laamaan tai nauramaan vain muutaman minuutin kohtaamisen aikana. Toisaalta, eräs osallistuja muistisairautta sairastavien ikääntyneiden ryhmäkodissa ilmoitti meille useana kertana, ettei ole lapsena leikkinyt, eikä siihen meidän kanssammekaan ryhdy. On siis varmasti yksilöllisiä eroja siinä, miten valmis kukin on tulemaan dialogiin teatterinukken kanssa. Nukke on samalla väline ja välittäjä meille siinä, minkälaisen yhteyden omaan kykyymme kuvitella asioita olemme kullakin hetkellä valmiita ottamaan. Vaikka se ei heti onnistuisi tai tuntuisi luontevalta, sitä voi myös harjoittaa pidemmän prosessin aikana.

Nukenkäsittelijän roolia kohtaamisissa voi tulkita monella eri tavalla. Osastoilla toimiessamme saatoimme ensin jutella paikalla olevien kanssa, tehdä itsemme näkyviksi ja muistuttaa, että nyt tapaamme taas nukkeja. Samalla pohjustimme sitä, että kannustamme ja rohkaisemme omalla tekemisellämme yhteiseen tulkintaan ja heittäytymiseen ryhtymistä. Toimintaan osallistujat näkivät taiteilijat välillä ”leikkijöinä”, toisaalta he pystyivät rauhassa keskittymään kohtamiseen nukken kanssa, koska nukenkäsittelijät tekivät sen mahdolliseksi.

Osallistujat tarjosivat meille usein kaksoisroolia. He halusivat puhua sekä nukelle että nukesta meidän kanssamme. Yhteinen ihmettely, nukken toteaminen liikuttavaksi, ihmeelliseksi, oudoksi, pelottavaksi, tuhmaksi, ja sen määritteleminen joksikin auttoi heitä tulkitsemaan tilannetta. Yhdessä esitettiin kysymyksiä, kommentoitiin nukkea tai ihmeteltiin mitä tapahtuu.

Emme halunneet kertoa osallistujille itse kuka tai mikä nukke on, mutta vahvistimme aina heidän omaa tulkintaansa ja pyrimme menemään improvisoimalla kertomukseen mukaan. Saman kierroksen aikana nukke saattoi olla oma lapsi, tuhma kylän poika, matkakumppani, oma veli tai kuriton koululainen, jopa oma mies. Aina emme tienneet mitä sanattomasti tapahtui, jollekin muodostui pitkä rakkaudellinen katse nukkeen, aivan kuin suhteessa pieneen lapseen. Nukkea katsoessaan jotkut käyttivät myös korostetun ilmeikästä puhetta, jota käytämme usein puhuessamme pienille vauvoille. Eräs osallistuja itki aina nukken kohdatessaan ja halusi jakaa tunteen, ehkä ikävän, surun, menetyksen meidän kanssamme katsomalla välillä meitä. Jollekin osallistujalle osallistuminen oli hieman etäisempää, hyväksyttävää nyökyttelyä muun tekemisen lomassa. Eräs herrasmies luki usein lehteä osastolla vieraillessamme. Hän jutteli nukelle hymyillen, mutta sitten osoitti jatkavansa lehden lukua. Toinen osallistuja kertoi meille ällistyneenä tehneensä itse kyseisen nukken, kohtaaminen oli riemastuttava!

NUKKETEATTERIN TERAPEUTTISET VAIKUTUKSET

”Mukana olleiden hoitajien mukaan toiminnassa saattoi tulla esiin myös ajankohtaista oireisiin ja elämäntilanteisiin liittyvää tietoa.”

Taidetyöskentelyssä voidaan puhua taiteen metaforisesta suojasta. Silloin vaikeasti hahmotettavia tai lähestyttäviä asioita voidaan tulkita turvallisesti ja etäännetysti jonkin taiteelle ominaisen ilmaisumuodon kautta. Monet tässä projektissa tehdyt asiat ovat toteutettavissa muidenkin taiteenlajien keinoin. Olennaisinta osallistujan kannalta on usein se, että heidät kohdataan arjen rutiineista poikkeavalla tavalla kuunnellen ja yksilöllistä tilaa kunnioittaen.

Nukketeatterilla on lisäksi omat erityispiirteensä, joihin tässä pyrimme keskittymään. Nukketeatterissa yhdistyvät monen taiteenlajin ominaisuudet, joten se on oivallinen taiteen muoto silloin, kun halutaan kokeilla ja tarjota yksilöllisiä ilmaisun muotoja osallistujille. Nukke toimii peilinä omalle tulkinnalle. Sen turvin voi tuntea asioita, joita ei suorassa ihmis-kontaktissa ole helppoa tai mahdollista tuoda esiin. Kokemuksemme mukaan nukken kohtaaminen edesauttaa usein tunteen kokemista hetkessä. Ehkäpä omat peilisolomme aktivoituvat, kun katsomme nukkea ja muodostamme siihen suhteen. Nukke toimii suojakilpenä isojen, kipeiden, herkkien tai uhkaavien tunteiden ja osallistujan välissä. Se voi myös kannustaa revittelyyn ja rohkeuteen, asioihin, joihin emme itse pysty! Nukke voi myös muuttaa hetkessä muotoaan. Mielikuvissamme voimme liikkua ajassa ja paikassa.

Toimimme tässä projektissa taiteilijoina. Voi kuitenkin arvella, että toteuttamamme kohtaamiset toivat esiin nukketeatterin terapeuttisia piirteitä. Hahmojen rakentaminen, hahmoilla näyttelemine, vuorovaikutus hahmojen kautta ja esitysten seuraaminen kannustavat ja haastavat osallistujia antamaan tilanteessa nukken välityksellä asioille henkilökohtaisia merkityksiä. Näiden läpikäyminen voi itsessään olla vapauttavaa tai lohduttavaa. Toiminta tarjoaa turvalliset lähtökohdat omien kokemusten luovalle ilmaisulle. Mukana olleiden hoitajien mukaan toiminnassa saattoi tulla esiin myös ajankohtaista oireisiin ja elämäntilanteisiin liittyvää tietoa.

Varsinaista terapeuttista nukketeatteria voidaan harjoittaa periaatteessa minkä tahansa terapian yhteydessä. Siitä voi olla hyötyä esimerkiksi myös silloin, kun osallistujalla on kehityksen viivästymä, tunne- tai käytäytymishäiriöitä, kehitysvamma, neurologinen tai fyysinen vamma tai erilaisia trauman oireita. Terapeuttisella nukketeatterilla voidaan pyrkiä esimerkiksi osallistujan kehityksen tukemiseen, ongelmanratkaisun ja

muistin stimulointiin, kielellisten taitojen tukemiseen, sosiaalisen vuorovaikutuksen edistämiseen, elämän haasteiden käsittelemiseen, lohduttamiseen, rauhoittamiseen tai itseavun taitojen parantamiseen. Myös omien tunteiden sanoittaminen ja toisen tilanteeseen eläytyminen voi olla helpompaa nuken välityksellä. Toiseuden tunteen ymmärtäminen ja metaforien käyttö voi olla erityisen haastavaa esimerkiksi autistisille henkilöille.

TOTEUTUSPAIKAT

Otimme yhteyttä kolmeen varsinaissuomalaiseen tahoon: ensi- ja turvakotiin, kehitysvammalaitokseen sekä vanhusten palvelukotiin. Näissä paikoissa oltiin kiinnostuneita kokeilusta ja lähdimme toteuttamaan kussakin paikassa kuuden kerran ryhmäprosessia

Teatterinukan kanssa keskusteleminen on vaatimuksista vapaata juttelua.

Turun Lähimmäispalveluyhdistyksen hoivakoti Kotikunnas

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n ryhmäkodeissa (Kaisla ja Sylvi) kohtamillamme ikääntyneillä oli pitkälle edennyt muistisairaus. Useilla heistä oli vaikeuksia puhua kokonaisia lauseita tai keskustella toistensa kanssa. Vanhukset tuntuivat olevan pöydän ääressä istuessaan omassa "kuplassaan". Kohtasimme heitä pääosin pienen Taneli-pöytänukan, isokokoisen Aura-nukan sekä ison pehmonallen kanssa. Joillakin osastoilla päästiin myös yhteisen jakamisen, huumorin ja jopa riehakkuuden tilaan yhdessä.

Paimion kehitysvamma-alan tuki- ja kuntoutusyksikkö (KTO)

Paimion kehitysvamma-alan tuki- ja kuntoutusyksikössä (KTO) työskentelimme päivän viikossa kolmella eri osastolla: neuropsykiatrinen tutkimus- ja kuntoutusyksikkö (Nepsy), lasten ja nuorten neuropsykiatrinen kuntoutusyksikkö (Laku) sekä kehitysvammapsykiatrinen kriisi- ja tutkimusyksikkö (Kepsy). Useilla osallistujilla ilmeni vaikea-asteista vammaisuutta. Heidän keskittymisensä oli usein lyhytjänteistä ja toimintakyky jollakin tavalla rajoittunut. Osallistujilla saattoi olla autismin kirjon häiriöitä, downin syndrooma tai muu vammaisuuden kriteerit täyttävä oire. Kohtasimme osallistujia lähinnä yksilöllisesti tai pareittain.

Kineettistä hiekkaa ja tarinankerrontaa liikuntakyvyttömän asukkaan kanssa.

Turun ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluyksikkö Olivia

Toimimme Turun ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluyksikkö Oliivissa, jossa osallistujina olivat vanhemmat pienten lasten kanssa. Useat lapsista olivat vauvaikäisiä, joten keskityimme enemmän vanhempien omaan yhdessä oloon ja toimintaan. Osan aikaa lapset olivat mukana katsomassa nukkien kanssa toimintaa. Vanhemmat saivat myös yhteisiä tehtäviä tehtäväksi lasten kanssa.

TYÖSKENTELYN TEEMAT

Määrittelimme etukäteen minkälaisia teemoja ja arvoja haluamme toteuttaa työskentelyssä. Halusimme myös kysyä erityisesti:

Mitä sellaista nukketeatteri voi mahdollisesti herättää tai tuoda esiin, jota ei muuten tapahtuisi?

Oletuksenamme oli, että nukketeatterityöskentelylle ominaista on:

Metaforat, asiat tulevat esiin symbolien välityksellä. Työskentely voi tarjota myös metaforisen suojan omille kokemuksille.

Visuaalinen ilmaisu. Tähän vaikuttavat esimerkiksi nukken ulkoasu ja ilme sekä olemus, koko, värit, tekstuuri, materiaalien ominaisuudet ja mitta-kaavat sekä taktiilinen kokemus. Nuket voivat olla myös selkeämmin “havaittavissa” ja tulkittavissa kuin arkielämän muu visuaalinen maailma.

Kosketus, hellyys. Tunnustelemalla, halaamalla ja koskemalla nukkeja ja leluja sekä materiaaleja voidaan saada kokemuksia hellyyden ja välittämisen ilmapiiristä.

Eri aistit, kosketus, erilaiset materiaalit ja niiden kokeileminen, värien havainnointi ja tulkinta, äänenkäyttö ja kuunteleminen, rytmi.

Ilmaisu, mahdollisuus itse kokeilla ja ilmaista asioita nukkien välityksellä.

Työotteessa korostimme seuraavia asioita:

Osallistujan maailmaan ja kertomukseen mukaan lähteminen heidän ehdoillaan ja lähtökohdistaan. Tulkintoja ei pyritä ohjaamaan eikä tarjoamaan valmiita vastauksia asioihin.

Osallistujan näkyväksi tuleminen itselleen ja yhteisölle. Voimme yhdessä löytää uusia tapoja tulla näkyväksi, kertoa itselle tärkeitä asioita ja antaa niille ilmaisuja. Nämä voivat tulla uudella tavalla esiin myös yhteisössä.

Yhdessä hengittäminen, fyysinen kuunteleminen. Sanaton työskentely ja myötäelävä hiljainen työskentely ovat yhtä tärkeitä kuin puhe. Jos sopivia sanoja ei löydy, asioita voi jakaa myös yhdessä kuunnellen.

Tarkentaminen, näkökulmien löytäminen. Yksityiskohtaan tai hetkeen keskittyminen, uuteen tai erilaiseen, yllättäväänkin asiaan tarkentaminen voi avata uusia tulkintoja.

Asioiden juhlistaminen. Useimmiten on mahdollisuus löytää kannustava repliikki tai rohkaiseva sana, huumoria ja toisin näkemistä, absurdateettien hyväksymistä sellaisenaan, kun nuket ovat mukana!

TYÖSKENTELYMUODOT

Hyödynsimme työskentelyssä valikoimiamme nukketekniikoita. Jo alusta asti meille oli selvää, että eri tekniikat sopivat erilaisille persoonille ja ympäristöihin eri tavoin. Projektissa kohtaamiemme ihmisten toiminta- ja havaintokyky sekä mieltymykset vaihtelivat keskenään melko paljon. Jos aistitoiminnassa on häiriöitä, varsinkin pieniä nukkeja ja esineitä sekä varjoteatteria voi olla vaikea hahmottaa. Joidenkin osallistujien taas voi olla helpompi nähdä iso ja ilmeikäs nukke.

Eri asteisesti muistisairaiden ja vammaisten osallistujien kanssa hyödynsimme pääasiassa teatterinukkeja sekä palikoita. Osastoilla toiminta perustui pitkälti kohtaamisissa tapahtuvaan esitykselliseen improvisaatioon, jossa kukin sai itse rakentaa hahmolle merkityksen ja kohtausmiselle tarinan. Tämä edellytti nukenkäsittelijöiltä suurta herkkyyttä ja kuuntelemisen taitoa. Tilanteet muuttuivat usein nopeasti ja meidän tuli olla valmiina hyväksymään tulkintoja, tunteita ja tarinoita hetkessä. Osallistujien kognitiivinen ja motorinen suorituskyky oli usein heikentynyt siten, että he eivät itse olisi pystyneet esimerkiksi rakentamaan nukkeja. Kaikille ei myöskään muodostunut pysyvää muistikuvaa siitä, että toiminnassa olisi ollut jatkumo. Osa ihmisistä tuntui muistavan nukken, mutta monet osallistajat kokivat tilanteen aina uutena.

Avopalveluyksikkö Olivian ryhmässä pyrimme osallistamaan ryhmäläisiä erilaisin tehtävänannoin. Aloitimme Roosin Palikkateatteri-esityksellä. Myös Taneli-nukke oli alun kerroilla mukana luomassa kontaktia perheisiin. Teimme tuokion aikana palikoista erilaisia teemallisia tehtäviä ja kokeilimme varjoteatteria esineillä ja nukeilla. Lisäksi vanhemmat valmistivat sekä varjohahmot että kolmiulotteiset nuket vapaasti oman aiheen mukaan. Koska ryhmäläiset eivät halunneet itse esittää nukeilla, teimme lyhyet esitykset heidän valmistamillaan nukeilla perheille. Perheistä kuvattiin myös varjomuotokuvia, joissa osallistujien kehot muodostavat varjot suurehkolle kankaalle.

Teimme ryhmän aikana palikoista erilaisia teemallisia tehtäviä, kokeilimme varjoteatteria esineillä ja nukeilla. Lisäksi vanhemmat valmistivat sekä varjohahmot että kolmiulotteiset nuket vapaasti oman aiheen mukaan. Itse teimme lyhyet esitykset näillä nukeilla perheille.

Osallistujan omakuva palikkateatterin keinoin.

Osallistujan omakuva, jonka voi tulkita esimerkiksi nuorallatanssijaksi.

Osallistuja rakensi iselleen tärkeäksi paikaksi rantanuotion ja laiturin.

Käyttämämme nukketheateritekniikat

Seuraavassa esitellään lyhyesti käyttämämme nukketekniikat. Käytimme näitä vaihdellen osallistujien tarpeiden ja toimintakyvyn mukaan. Joinakin kertoina soitimme lisäksi instrumentteja ja lauloimme.

Pöytäteatterinukke Taneli on n.30 senttimetrin mittainen pikkupoika, jonka hiukset ovat pörröiset, pää ja kädet paperimassaa, vartalo kankainen ja jalat puusta veistetyt. Tanelin jäsenet liikkuvat luonnollisen eläväisesti yhden tai kahden nukettajan voimin.

Bunrakunukke Aura on lapsen kokoinen, suurisilmäinen, pitkäjalkainen, kirkkaan oranssi sammakkohahmo, jonka suu aukeaa ja sulkeutuu. Auraa voi liikuttaa yhdestä kolmeen nukettajaa. Auralle on ominaista letkeä juttelu ja tanssillinen liikehdintä.

Käsinuket ja pehmolelut ovat helposti omaksuttavia ja lähestyttäviä leikkiin kutsuvia hahmoja. Ne tarjoavat mahdollisuuden läheisyyteen ja absurdeihin keskusteluihin.

Palikkateatterissa puiset palikat johdattavat kokijan erilaisiin maailmoihin mielikuvituksen avulla. Palikkateatteri tarjoaa näkökulmia luovuuteen ja rikkaus syntyy siitä, kun kukin osallistuja tekee oman tulkintansa neutraalien palikoiden muodostamista asetelmista ja liikkeistä. Palikkateatteritehtävinä oli rakentaa muun muassa omakuva, oma perhe tai itselle tärkeät ihmiset ja itselle merkityksellinen paikka.

Esineitä ja materiaaleja. Nukketheateri on elottoman herättämistä henkiin ja yhtenä sen osa-alueena on erilaisten materiaalien tai esineiden elävöittäminen. Muun muassa kineettinen hiekka ja folio ovat kiinnostavia materiaaleja, jotka muotoutuvat moneksi.

Varjoteatterin välineinä ovat kirkas valonlähde, kangas ja kankaalle heijastettavat varjoteatterinuket tai valo läpäisevät esineet. Varjoteatterin kannustava voima piilee varjonäyttämössä, jonka takana ujoinkin persoona voi vapautua ja tuoda itsestään uusia puolia esiin. Eri kokoisten varjokankaiden sijaan voi varjojen heijastukseen käyttää myös hämärretyn huoneen seiniä, kattoa tai muita pintoja. Projektissamme käytimme Varjolaboratoriota, joka on puisen matkalaukun muotoon rakennettu kannettava varjoteatterinäyttämö.

KOKEMUKSIA JA HAVAINTOJA KOHTAAMISISTA

Seuraavassa nostamme esiin joitakin esimerkkejä siitä, mitä erityistä teatterinuken kanssa työskentely voi tuoda esiin eri ympäristöissä toimittaessa.

1. Tunteen jakaminen

Nainen liikuttuu aina Taneli-nuken nähdessään. Hän ottaa nuken vartalosta, käsistä tai jaloista kiinni ja katsoo hymyillen silmiin. Hän ajattelee selvästi nukesta jotakin, yrittää ratkaista, miettiä tulkintaa näkemälleen: "Nyt sä olet iso mies jo!" Nainen on ihmeissään ja helpotunut, kun tulkinta löytyy, katsoo välillä nukettajiin ja ihmettelee yhdessä, että tällainen hahmo on ilmestynyt pöydälle: "Kyl sä olet kiva." Hän haluaa nukkea, katsoo välillä nukettajia: "Kyl sä olet reipas." Hän katsoo intensiivisesti nukkea: "Kyl sä saat vaik mitä vaan." Aina välillä nainen liikuttuu kyyneliin ja haluaa katsoa vuoroin nukkea ja nukettajia. Tilanteessa on tunnepitoinen ja aito lataus. Samanlaiset asiat toistuvat joka kerta, kun nukke tulee vierailemaan.

Usein teatterinuket herättävät voimakkaita hellyyden tunteita ja voivat vastata kosketuksen kaipuuseen.

Nainen kokee selvästi suurta empatiaa, hellyyttä ja rakkautta nukkea kohtaan. Koskettavalla ja liikuttuneella tavalla hän viittaa myös nukkehahmon mahdollisuuteen saada "mitä vaan". Tämä hetki on yhteinen tilaisuus ajatella ja tuntea asioita. Hänelle on tärkeä jakaa iso tunne, ehkä kaipaus, suru, lapseen kohdistuva muisto sekä nuken että nukettajien kanssa. Vaihdoimme nuken joinakin kertoina pehmeään, isoon nalleen, koska tilanteen katkaiseminen olisi tuntunut tökeröltä. Hän jäi halamaan nallea ja tuntui jatkavan sen kanssa koskettamiseen ja hellyyteen liittyviä tunteita.

2. Tunnetilan muuttaminen

Nainen muistisairautta sairastavien yksikössä on ahdistuneen oloinen, omassa maailmassaan. Hän vaeltaa, hokee sanoja tai irrallisia tavuja. Hoitaja ohjaa nukettajat naisen luo siinä toivossa, että muutos tapahtuisi. Iso pehmonalle ottaa katsekontaktia useaan kertaan. Naisen kasvot kirkastuvat rakkaudelliseen hymyyn. Hän juttelee ja hymyilee nallelle, katsoo silmiin ja halaa. Vieressä oleva, osaston sisustukseen kuuluva matkalaukku huolettaa häntä. Yhdessä nallen kanssa he avaavat sen ja katsovat sinne. Nalle ratkaisee asian ja menee laukkuun nukkumaan. Yhdessä nukettajat laulavat nallelle tuutulaulun. Nainen puristelee nallea: "On ihana."

Taneli-pöytäteatterinukke (rakentanut Laura Hallantie) kertoo puisista jaloistaan asukkaalle.

Joinakin kertoina nuken kanssa kohtaaminen auttoi osallistujia pääsemään hetkeksi ulos omasta ajatuskuplasta, joka oli ahdistuksen ja toiston täyttämä. Kun nukke otti heihin katsekontaktia, negatiiviset tunteet jäivät taka-alalle. Joskus ne palasivat uudelleen pintaan, joskus tunnelma muuttui pidemmäksi ajaksi.

3. Ajassa ja paikassa liikkuminen

Nainen muistisairautta sairastavien yksikössä katsoo Taneli-nukkea epäillen. Sitten hän päättää jakaa sen kanssa kertomuksen: "Laivalla on oltu." Tilanteessa on huumoria ja itseironiaa. Hän tietää, että juttelee nukkele, mutta juuri se on hauskaa. Nainen kertoo, että on ollut hyviä asioita ja pahoja asioita "...uskaltaaks sitä sannookkaa..." Hän nauraa: "Mennään samalla laivalla, juu!" Nukke ja nainen juttelevat siitä missä on matkustettu, Ahvenanmerellä.

Joillekin nukke oli ikkuna johonkin ajasta ja paikasta riippumattomaan mielikuvaan, muistoon tai kertomukseen. Esimerkissä vanha nainen päättää, että on ollut nuken kanssa merimatalla. Ehkäpä se liittyy hänen aiempiin muistoihinsa ja toiveeseensa siitä, missä hän haluaisi olla mielikuvissaan.

Nainen muisteli omia opettaja-aikojaan yhdessä nuken kanssa.

Eräs nainen halusi käydä läpi vanhaa ammattiaan opettajana nuken kanssa. Nerokkaasti hän kirjoitti liitutauluun vain alun aakkosista ja numeroista: "a,b,c, jne..." Täten hän vältti arvokkaasti oman "muistiaukonsa" paljastumisen. Nukke oli hyvä opettaa.

4. Uuden asian tai puolen esiin tuominen

Joillekin osallistujille nukun kohtaaminen saattoi vauhdittaa erilaisia taitoja. Seuraavissa tilanteissa mainitut esimerkit ovat paikalla olleen, osallistujat pidemmän ajan tunteneen henkilökunnan nimeämiä.

Neuropsykiatrisessa yksikössä nainen juttelee nukun kanssa. Hänellä on päivittäin hankaluuksia ylläpitää kannattelevia tai positiivisia mielikuvia arjesta. Turhautuminen johtaa usein aggressiiviseen käytökseen ja itkuun. Hän kykenee kuitenkin ottamaan kontaktia teatterinukkeihin ja ainakin hetkellisesti nauramaan ja hymyilemään niiden kanssa. Nuket voivat auttaa häntä tekemään erilaisia asioita ja lohduttaa häntä. Nukun avulla hän saa myös hoitajien mukaan ensimmäistä kertaa kirjoitettua itse nimensä paperille estoista huolimatta.

*1-vuotias tyttö lasten kuntoutusosastolla työskentelee intensiivisesti nukkien kanssa jokaisella kerralla. Keskittymisen ja yhdessä kasvamisen saat-
taa miltei kuulla tilanteissa. Hän ottaa katsekontaktia nukkeen, koskettelee ja hyppyyttää sitä, liikkuu musiikin tahdissa ja tuntuu imevän kaiken tilanteessa tapahtuvan nopeasti itseensä. Hän vertailee aikuisten ja nukun kasvoja useaan kertaan keskenään. Hän innostuu rapisevasta foliopaperista niin, että koko keho tärisee ja materiaalin olemus siirtyy liikkeeksi. Nukun lähtiessä pois hän osoittaa myös ensimmäistä kertaa pettymyksen tunteen, mikä on uusi kehityksellinen asia.*

Tyttö tunnustelee kineettistä hiekkaa keskittyneenä.

Teatterinukke Aura (rakentanut Laura Hallantie) tervehtii asukkaita silmiin katsoen.

5. Vuorovaikutus nukken kanssa, kun se on muuten vaikeaa

Neuropsykiatrisessa yksikössä joillakin osallistujilla on hoitajan mukaan vaikeuksia olla suorassa vuorovaikutuksessa hoitohenkilökunnan kanssa. Taneli-nukke saa downin syndrooman omaavan miehen “heräämään omasta horroksestaan”, jonka jälkeen hän jaksaa kommunikoida nukken kanssa kolmen vartin ajan. Kommunikointi on leppoisaa juttelua ja leperelyä.

Myös keskiasteisesti vammaisen autistinen nainen vastailee Taneli-nukelle sujuvasti ja noudattaa nukken ohjeita palikoilla rakentelussa. Hän laulaa nukken kanssa.

Kummankin edellä mainitun osallistujan kohdalla nukelle puhuminen oli hoitajien mukaan luonnollista ja helpomman oloista kuin suoraan ihmisten kanssa kommunikointi. Nukke voi tehdä kohtaamisen ja vuorovaikutustilanteen helpommaksi, koska sitä ei tarvitse muistaa tai hahmottaa kuten ihmisiä. Nukella ei ole vaatimuksia, eikä se odota mitään. Nukke on kuva, jonka tulkitsemisessä ei ole epäonnistumisen mahdollisuuksia.

6. Ryhmässä toimiminen

Oma aika vanhemmille avopalveluyksikkö Olivian ryhmässä on tärkeää. Aikuisten ryhmässä toteutuu rinnakkain tekeminen, yhdessä irrottautuminen hetkeksi. Kun ensi- ja turvakodin ryhmässä tehdään yhdessä nukkeja, samalla keskustellaan huomaamatta omasta asenteesta suhteessa tekemiseen ja sen hetkiseen jaksamiseen. Joskus tuntuu siltä, että mikään ei onnistu tai ei osaa tehdä. Kädenjäljestä ei tule sellaista kuin on toivonut. Tässä ohjaajat yrittävät kannustaa eteenpäin ja madaltaa tekemisen kynnyksiä. Sekin on tärkeä havainto, että tekeminen ei suju. Toisaalta, joillekin käsillä tekeminen on piristävää, yllättävää paluu taitoihin, joita ei ole pitkään aikaan harjoittanut.

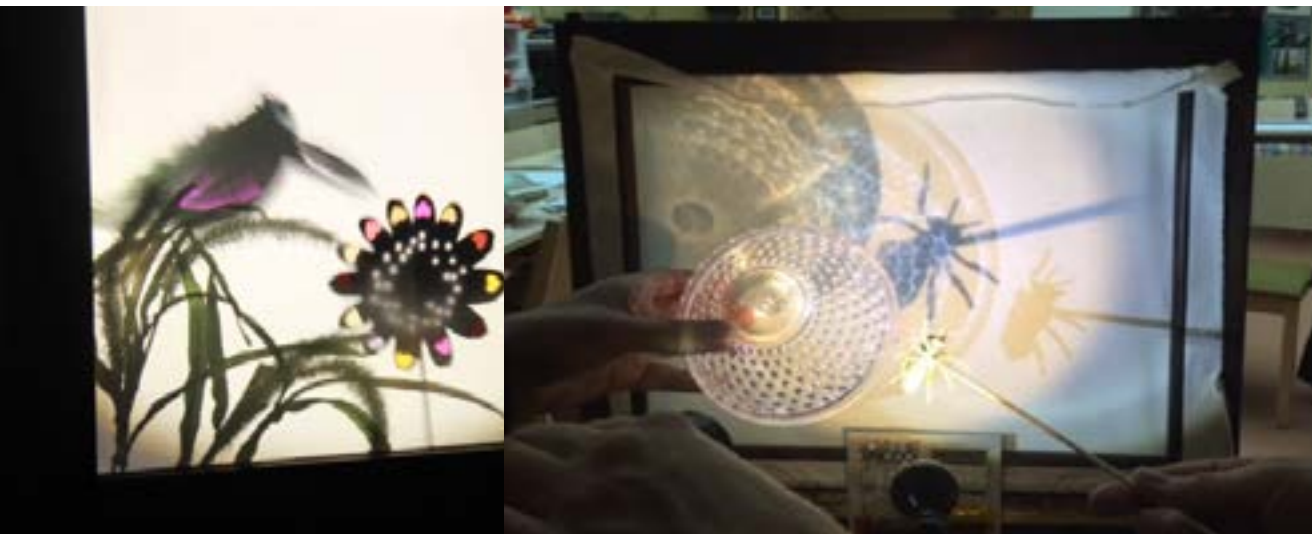
Nainen rakentaa pienen "Noita-neidin", joka on "menossa hakemaan sisiliskon häntiä taikajuomaan".

7. Yhteisen tarinan ja tulkinnan rakentaminen

Neuropsykiatrisessa yksikössä nainen on ahdistuneen oloinen ja valittaa nälkänsä. Pehmelelu-lampaan ilmaantuminen vie hänen ajatuksensa pois ahdistuksesta, hellyyden tunne herää. Lampaan nähdessään myös lähistöllä istuva mies hakee huoneestaan oman nallensa ja tulee osallistumaan nukketeatterituokioon. Nalle ja lammas tanssivat yhdessä samaan tahtiin, nainen taputtaa käsiään ja laulaa.

Tällä osastolla asukkaat elävät pääosin omissa maailmoissaan. Nuket toivat osastolle harvinaisen yhdessä tekemisen hetken.

Kun olemme työskennelleet joitakin viikkoja avopalveluyksikkö Oliviassa, vanhemmat heittäytyvät mukaan nopeaan nukken rakentamiseen. Ohjeistuksena on, että kukin saa päättää itselleen sopivan hahmon ja rakentaa sen itseä sillä hetkellä kutsuvista materiaaleista, joita tuodaan tarjolle sivupöydälle. Tekemisen lomassa saatetaan keskustella siitä, miksi ajattelee tekevänsä kyseistä hahmoa ja miksi juuri niistä materiaaleista. Samalla luodaan tilaa keskustelulle itselle ajankohtaisista aiheista. Nukketeatteritaiteilijat improvisoivat perheille rakennuskertojen päätteeksi esityksen nukkeilla. Tämä toimii eräänlaisena kunnianosoituksena sille, että kukin osallistuja on tehnyt itse hahmon ja sillä on mahdollista tehdä tulkinta edelleen näyttämölle. Ryhmän toiveesta he eivät itse halua olla esillä vaan asettuvat mieluummin katsomaan.

Varjolaboratoriossa nähdään monenlaisia kohtaamisia itse rakennettujen nukkejen ja esineiden avulla.

Kehitysvammapsykiatrisessa yksikössä nuori mies innostuu varjoteatterilaboratoriosta. Innostuksesta huolimatta hän on lähdössä useaan kertaan pois huoneesta, mutta hänet saadaan houkuteltua uudelleen varjoteatterikankaan taakse. Yhdessä taiteilijoiden ja hoitajien kanssa hän tekee lopuksi puolen tunnin mittaisen improvisoidun esityksen.

Silloin kun osallistujan itsesäätelytaidot ovat heikot, ohjaajien kannustus, sanoittaminen, ehdottaminen ja vahvistaminen voivat antaa osallistujalle paljon. Prosessin pitkäjänteisyys, uuteen tekemiseen haastaminen ja keskittyminen vahvistavat osallistujan toimijuutta.

8. Nuken ulkomuodon ja olemuksen merkitys

Kuten aiemmissa esimerkeissä on tullut esiin, pienikokoinen pöytänukke Taneli herätti osallistujissa useimmiten hellyyden ja rakkauden tunteita. Pieni koko herkistää ja saa katsojan pysähtymään, hakeutumaan itsekin eri mittakaavaan ja tunneskaalaan. Työskennellessämme ison Aura-nuken kanssa, nuken olemus toi esiin erilaisen olemisen laadun. Se herätti naurua, riehakkuutta, paheksuntaa ja kummastusta, myös ihailua olemalla arjesta irrallaan ja outo. Nuken groteski ja ilmeikäs naama, suuret silmät, kirkas väritys ja iso liikekieli olivat mukaansatempaavia. Aura-nuken kanssa käytettiin myös paljon improvisoitua puhetta sekä tanssia, taustalla soitettiin usein iskelmämusiikkia.

Muistisairautta sairastavien ryhmäkodissa asuva nainen ilostuu Aura-nuken nähdessään. Hän "tanssii" tuolilla istuen ja on silminnähdessä iloinen ja riemastunut nuken vierailusta. Eräällä miehellä on tapana puolestaan kävellä asuinkerrosta ympäri ja hän vaeltaa pääosin omassa maailmassaan. Kun ihmisen kokoinen Aura-sammakkonukke tervehtii häntä käytävällä, hän hätkähtää, tekee sammakkouinnin eleitä ja muodostaa käsillään kasvoilleen "sammakon silmät". Nukke tuo miehestä esiin leikkisän ja arvaamattoman puolen.

Nainen järkyttyy nähdessään ison ja värikkään nuken. Hänellä on tapana hoitaa omia vauvanukkeja osastolla päivittäin. "Kuin sää olet noin ruma?" hän toteaa nukelle. Hän myös ihmettelee miten olemme laittaneet lapsen tuollaisen rumiluksen sisään. Ensi pelästyksestä toivuttuaan nainen päättää kuitenkin urheasti: "Kyl sä olet äidin kulta." Hän haluaa nukkea ja silittelee sen poskia.

9. Materiaali ja väline ilmaisuuden keinona, käsillä tekeminen

Avopalveluyksikkö Olivian ryhmässä nainen kokee nuken tekemisen itselleen erityisen tärkeänä. Hän alkaa kehittää tarinaa nukesta myös kotonaan ja miettii huolellisesti, mitä kukin nukessa käytettävä materiaali merkitsee hänelle ja hänen lapselleen. Käsillä tekemisen prosessi ja vapaa tehtävänanto ovat hänelle selkeästi uusia näkökulmia avaavia asioita, joiden avulla hän kokee itse löytävänsä merkityksiä tekemiselleen.

“Olen tullut hylättyjen lelujen maasta, missä lojuin kauan, kunnes majakanvartija korjasi minusta itselleen ystävän.”

Unenomainen Uriel on tullut arkkienkelten luota, toisesta universumista, Nukkumatin naapurista. Se on menossa lasten luokse, kuljettaa rakkautta ja rauhaa kaikille unettomille ja tarvitseville.

Avopalveluyksikkö Olivian ryhmässä eräs isä tekee pienikokoisen nukentikkua ja esineitä. Se herättää sympatian tunteita ryhmäläisissä ja nukelle alkaa kehittyä tarina. Isä myös itse kuvaa hahmoa erilaisissa ympäristöissä. Tulitikkurasiasta tehty nukke toimi innovaattorina osallistujan 3D- videointityöskentelylle ja hänen ajatuksenaan on jatkaa nukken kanssa työskentelyä.

Toinen osallistuja kokee löytäneensä uudestaan käsillä tekemisen ilon. Hän innostuu rakentamaan sekä varjohahmoja että kolmiulotteisen nukken ja kertoo moneen kertaan nauttivansa käsillä tekemisestä. Myös ryhmässä esiteltyjä varjoteatteritekniikoita on kokeiltu kotona lapsen kanssa eri pintoihin heijastamalla.

Yhdessä perheessä varjoteatterituokiot innostivat käsittelemään lapsen pimeän pelkoa kotona varjoteatterin keinoin. Lapsen pelko pimeää kohtaan saatiin lakkaamaan, mikä oli perheelle merkityksellinen asia.

Osallistujan rakentama "Iso Myy" on menossa "sinne, minne elämä vie, ehkä metsään elämään luonnonläheisesti".

Itse rakennetuilla varjoteatterihahmoilla voi toteuttaa monenlaisia tarinoita.

Osallistujan rakentama "Herra Pöllerö" on tekijänsä mukaan menossa etsimään ystävää, mutta on kovin arka ja ujo, eikä oikein uskalla huilla muita.

NUKKETEATTERIN AMMATTILAISILLE

- Nuket näyttävät kohtaamisissa parhaan, myös näyttämöltä tutun puolensa: ne tarjoavat **tilan vapaalle tulkinnalle**. On todella kiehtovaa ja riemastuttavaa miten kukin yksilö tulkitsee hahmot ja mitä nämä tulkinnat antavat yhteiseen improvisoituun hetkeen. Esiintyjänä on hienoa heittäytyä mukaan hetkessä syntyvän tarinan vietäväksi.
- Improvisoidut kohtaamiset teatterinukkien kanssa edellyttävät **emotionaalista ongelmanratkaisua**. Tämä tarkoittaa sitoutumista siihen, että erilaisten ihmisten rytmien kuuntelu, tunteeseen ja tilanteeseen “herääminen” kestää ja vie oman aikansa. Välillä pitää ponnistella ja ratkaista tilannetta monin eri tavoin, jotta saa henkilön mukaan innostumaan. Joskus taas tilanne etenee vauhdilla! Kohtaamisissa pitää improvisaation hengessä hyväksyä koko ajan uusia tulkintoja ja tunteita, välillä myös ahdistusta ja aggressiota. Toiminta voi olla myös hyvin lyhytjänteistä ja päivät vaihtelevat keskenään. Aina ei päästä ollenkaan yhdessä toimimaan, vaan asia pitää siirtää seuraavalle kerralle. Pääsääntöisesti ihmiset kuitenkin haluavat muodostaa nopeasti positiivisen ja uteliaan suhteen nukkeen.
- Nukun välityksellä puhumisen rinnalla on hyvä varautua **itse olemaan kontaktissa** osallistujiin. He saattavat samanaikaisesti puhua sekä nukelle että nukettajalle. On oltava valmis myös itse tekemään kaikkea, mitä ohjeistaa tai kannustaa osallistujia tekemään.
- Parhaimmillaan henkilökunta saa itse osallistua toimintaan, seurata mitä uusia puolia mahdollisesti nukketeatteri tuo esiin osallistujissa. He saavat samalla itse **kannustusta ja ideoita** siihen, miten käyntien ulkopuolella osallistujien arkeen voidaan tuoda taidetta. Jos kukaan hoitohenkilökunnasta ei ole paikalla eikä tunne toimintaa, osa käyntien annista menee ilman muuta hukkaan.
- Pyrimme **toimimaan tasavertaisina** aina kun tehtiin yhdessä jotakin, oli se sitten nukun välityksellä ilmaisua tai rakentamista. Rakensimme muun muassa myös itse nuket, jos se oli osallistujien tehtävänä. Tämä auttaa ohjaajien ja osallistujien asettumista samalle viivalle. Myös oma esimerkki heittäytymisestä helpottaa mukaan tulemistä.
- On tärkeää, että tekijöillä on **riittävästi henkilökunnan tukea**, riittävät tiedot osallistujien rajoitteista (esimerkiksi huonokuuloisuus tai ääniherkkyys) ja mielenkiinnon kohteista (esimerkiksi jokin tietty aihe tai asia), jotta toimintaa on mielekästä tehdä yksilölähtöisesti.
- Myös **tarkoituksenmukainen tila** toiminnalle on varmistettava toiminnan alkaessa. Jos kaikki osastolla olevat ovat paikalla ilman, että he pystyvät osallistumaan itse toimintaan, kohtaamiseen saattaa tulla liikaa häiriötekijöitä ja meteliä. Itse laitoimme useasti myös jatkuvasti päällä olevan radion ja TV:n pois päältä. Akustiikka saattaa muutoinkin olla välillä kaikuihin, jolloin keskittyminen kärsii.
- On tärkeää, että paikalla olevasta henkilökunnasta on ainakin yksi **toiminnasta riittävästi tietävä mukana**. Parasta on, jos etukäteen pystytään pitämään **perehdytysvetki**, jossa tehdään nukketeatteritoimintaa tutuksi. Näin saadaan hälvennettyä mahdollisia ennakko-oletuksia ja tuomaan esiin toiminnan hyötyä koko yhteisölle sekä kuulemaan riittävästi osallistujien tarpeista ja edellytyksistä olla mukana toiminnassa.

HENKILÖKUNNALLE & AIHEESTA KIINNOSTUNEILLE

- Tutustu **avoimesti ja ennakkoloolottomasti** nukketeatterin eri mahdollisuuksiin. Se pitää sisällään monipuolisesti kaikkea käsillä tekemisestä ilmaisuun ja kuvataiteesta esittämiseen. Nukketeatterin **laaja kirjo** yllätti osallistujat positiivisesti etenkin ensi- ja turvakodin osallistujien piirissä. Tämän oppaan loppuun on listattu vinkkejä ja linkkejä nukketeatterin maailmaan tutustumista varten.
- Jos edustamaasi työpaikkaan tulee nukketeatteritaiteilijoita työskentelemään, pidä huoli siitä, että heillä on tarvittavat tilat sekä tiedot osallistujien kunnosta ja ominaisuuksista. Prosessit ovat todella yksilöllisiä eikä toiminnassa mukana voi olla useinkaan suurta ryhmää kerrallaan. **Kysele ja ihmettele, tutustu ja kerro** toimintaanne arkisin liittyvistä puitteista ja reunaehdoista.
- Nukke saattaa olla avuksi sellaisissa tilanteissa, joissa esimerkiksi puheen avulla voi olla haastavaa tuoda omia tunteita esiin. Myös päivittäisten rutiinien **toisin katsominen tai tekeminen** voi olla nukken avustuksella helpompaa. Eräs hoitaja esimerkiksi ajatteli prosessin päätteeksi, että hän voisi käyttää jatkossa nukkeja **vuorovaikutuksen tukena** lasten kanssa. Toisaalla mietittiin, että kovasti siirtymiä vastaan kamppailevaa muistisairasta rouvaa voisi jatkossa houkuttaa mukaan **nuken avustuksella**.
- Jos haluat itse hyödyntää nukketeatteria työssäsi, ota avuksi **ammattilainen**, joka voi neuvoa sinua alkuun. Suomessa on taiteilijan koulutuksen saaneita ammattitaitoisia nukketeatteritaiteilijoita, joiden asiantuntemusta voi hyödyntää oman osaamisen kartuttamiseksi ja näkökulmien saamiseksi omaan työhön.
- Taiteen hyvinvointivaikutuksista on olemassa paljon ajankohtaista **tutkimustietoa**. Näistä voi ottaa selvää ja miettiä niitä oman työn ja asiakkaiden kannalta.
- Nukke tarjoaa lempeän ja sallivan, myös humoristisen vaihtoehdon ratkaista tilanteita. Jos elämä ympärillä tuntuu absurdilta tai vaikeasti hahmotettavalta, nukke on siinä **hyvä liittolainen**. Se antaa kummallekin osapuolelle mahtavan tilaisuuden säilyttää kasvonsa tai keksiä uuden tavan toimia haastavissa tilanteissa.

LOPUKSI

Nukke on diplomaatti ja liittolainen, totuuden torvi, hauska anarkisti, tunteita herättävä oman mielikuvituksen esiin kutsuma ja muokkaama tervetullut vierailija. Nukketeatterin erityisyys muiden taidelajien joukossa kannustaa levittämään tietoa sen mahdollisuuksista ja jatkamaan työtä teatterien lisäksi myös laitosympäristöissä. Tämän projektin aikana onnistuimme yllättämään monet positiivisesti laajentamalla käsitystä nukketeatterista taiteenmuotona. Uskomme siihen, että taiteeksi ajattelemisen rikastaa ja elvyttää inhimillisiä kohtaamisia. Haastavissa elämäntilanteissa taide laajentaa perspektiiviä, lohduttaa ja rohkaisee, auttaa saamaan kosketuksen omaan tilanteeseen juuri nyt.

Nukketeatteritoimintaa voivat toteuttaa sekä alalle koulutetut ammattitaiteilijat että muut asiasta innostuneet ja kiinnostuneet. Taiteen ammattilaiselle tarjoutuu tässä mahdollisuus syventää omaa suhdettaan nukketeatterin ominaispiirteisiin. Hoitohenkilökunnan edustajia kannustamme perehtymään rikkaaseen taidemuotoon, josta voi saada tukea ja iloa hoitotyön arkeen. Samalla on mahdollisuus todistaa hätkähdyttäviä kohtaamisia ja tutustua uusiin persooniin!

Koimme tärkeäksi toteuttaa tämän projektin siksi, ettei Suomessa vastaavanlaista, nukketeatteritoimintaa hoitolaitoksissa ja avopalveluyksiköissä käsittelevää materiaalia ole toistaiseksi koostettu. Kokemuksemme mukaan nukketeatteritoiminnalla hoitolaitoksissa on oma paikkansa ja tarpeensa. Laitoksissa suljettujen ovien takana asuvat eivät pääse kokemaan taidetta, ellei sitä erikseen heidän luokseen järjestetä. Vaikka useille laitoksissa asuville ihmisille osasto on paikka, josta heillä ei ole enää ulospääsyä, perustarve ja oikeus kokea ja tehdä itse taidetta säilyy. Se on jopa korostetun tärkeää rajoitetussa ympäristössä. On ollut etuoikeus päästä jakamaan kokemuksia kaikkien osallistujien kanssa. Rohkaisemme siis muitakin tekijöitä nukketeatterin mahdollisuuksien hyödyntämiseen uusissa ympäristöissä.

Linkkejä:

<http://www.auraofpuppets.com>

<http://www.ko-koo-mo.fi>

<http://www.therapeuticpuppetry.com/LITERATURE/>

<http://www.unima.fi>

<http://www.unima.org>

KIITOS!

Kaikki ryhmiin osallistuneet

Seija Aaltonen

Matthew Bernier

Laura Hallantie

Maija Halonen

Helena Norokallio

Paula Närhi

Terhi Reponen

Anna-Mari Rosenlöf / Taikusydän-yhteyspiste

Jussi Virkkumaa

Aura of Puppets

Ko-Koo-Mo ry

Paimion KTO, henkilökunta

perheet

Suomen kulttuurirahasto

Turun ensi- ja turvakoti, Olivia, henkilökunta

Turun lähimmäispalveluyhdistys ry Kotikunnas, henkilökunta

Kuvat:

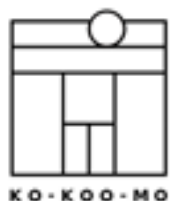
Jussi Virkkumaa, sivuilla 1, 3, 5, 8, 9, 13(1-5), 14, 15, 17, 18 ja 29

Marja Susi, sivuilla 16, 20

Ensi- ja turvakoti Olivian väki, sivuilla: 12,13(6), 19, 20, 2 ja 23

Nuket:

Taneli- ja Aura-nukkejen rakennus Laura Hallantie

Lähteet

- Astell-Burt, C. 2002. I am the story – The Art of Puppetry in Education and Therapy. London: Souvenir Press.
- Baker, R. 2011. Puppets and objects - medium and mediator. Teoksessa Krappe, J., Parkkinen, T., Tonteri, A. (toim.) MOVING IN! Art-Based Approaches to Work with the Youth. MIMO Project 2010-2013. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Bernier, M. 2012. Puppetry in Therapy -luento, Nukketeatterin terapeuttiset mahdollisuudet –seminääri. KO-KOO-MO. Porin taidemuseo. päivämäärä
- Bernier, M., O'Hare, J. 2005. Puppetry in Education and Therapy: Unlocking Doors to the Mind and Heart. Bloomington: Author House. 09/2012.
- Gallese, V. 2011. Intersubjektiiivisuus neurotieteen näkökulmasta. Ruumiillinen jäljittely ja sen merkitys intersubjektiiivisuudessa. Psykoterapia, 30 (1), 4–17. Saatavilla <http://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/gallese111.htm>
- Greaves, A.E., Camic, P.M., Maltby, M., Richardson, K. & Mylläri, L. 2012. A multiple single case design study of group therapeutic puppetry with people with severe mental illness. The Arts in Psychotherapy, Sep 2012, Vol. 39 Issue 4: .251-261.
- Huhtinen-Hildén, L., Puustelli-Pitkänen, A., Strandman, P., Ala-Nikkola, E. (toim.) 2017. Kohti luovaa arkea : kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Jurkowski, H. 2013. Aspects of Puppet Theatre. Warsaw.
- Kinnarinen, T. 2015. Tiede-lehti. Viitattu 28.9.2017. http://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/peilisolut_auttavat_ymmartamaan_muita
- Koivula, M-E. 2014. Nukketeatterin terapeuttiset mahdollisuudet. Turun ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö. Esittävä taide/nukketeatteri.
- Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa. Kohti tilaa ja kokemuksia. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa. Taiteen hyvinvointivaikutuksista. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://julkaisumyynti.turkuamk.fi/PublishedService?pageID=9&itemcode=9789522166159>
- Lehikoinen, K., Vanhanen, E. (toim.) 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Helsinki: Taideyliopisto. Kokos-julkaisusarja. Saatavilla 1/2017. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/227963>
- Marshall, K. 2013. Puppetry in Dementia Care. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Pajulo, M., Pyykkönen, N., Salo, S. 2015. Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim.131(11):1050-7. Saatavilla <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/2015/11/duo12278>
- Rojas-Bermúdez, J. 1970. Puppets and psychodrama : the intermediary object. Buenos Aires.
- Trimingham, M. 2010. Objects in transition: The puppet and the autistic child. Journal of Applied Arts and Health 1(3): 251-265.

